

s. 97-135, 557-583; XII [1841], s. 441-483; XIII [1842], s. 49-64; Nüveyrî'nin *Nihâyetü'l-ereb'*inden); "Description de l'Afrique par Ibn-Haucal" (a.g.e., série 3, XIII [1842], s. 153-196, 209-258; İbn Havkal'in *el-Mesâlik ve'l-memâlik'*inden Kuzey Afrika ile ilgili bölüm); "Notice sur Codema et ses écrits" (a.g.e., série 5, XX [1862], s. 155-181; Kudâme b. Ca'fer'in *Kitâbü'l-Harâc'*inin özeti); "Résumé de l'histoire des croisades tiré des annales d'Abou'l-Fedâ" (*RHC Or.*, I [1872], s. 2-165); "Autobiographie d'Abou'l-Fedâ extraite de sa chronique" (*RHC Or.*, I [1872], s. 166-186).

BİBLİYOGRAFYA :

L. Şeyho, *el-Âdâbü'l-'Arabîyye fi'l-karni't-tâsi'* 'aşer, Beyrut 1910, II, 56; Serkîs, *Mu'cem*, I, 97, 99, 334, 472, 579, 903-904; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1958, I, 180-181; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 256; W. Behn, *Concise Biographical Companion to Index Islamicus: An International Who's Who in Islamic Studies from its Beginnings Down to the Twentieth Century*, Leiden 2004, III, 407; D. Reig, "L'orientalisme savant: de l'humanisme au politique", *Histoire de l'Islam et des musulmans en France du moyen âge à nos jours*, Paris 2006, s. 617; "Nécrologie: M. de Slane", *RAfr.*, XXII (1878), s. 473-474; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, III, 421.



RECEP ŞENTÜRK

SLAVONYA

Doğu Hırvatistan'da Sava ve Drava nehirleri arasında kalan tarihî bölge.

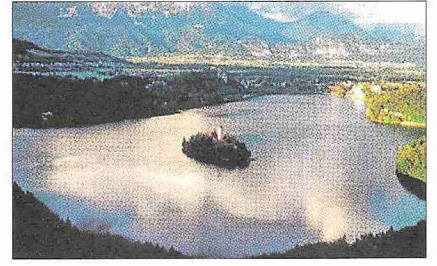
Hırvatistan'da Zagreb'in 100 km. doğusundan ülkenin doğu sınırlarına kadar uzanan bölgeyi kapsamakta olup kaynaklarda ve bazı araştırmalarda isim benzerliği sebebiyle Slovenya ile karıştırılır. Slavonya kelimesinin aslı Latince Sclavonia'dan gelir. Slavonya bölgesi Roma İmparatorluğu zamanında Pannonia eyaletine dahildi. Milâttan sonra VII. yüzyılda bağımsız bir devlet haline geldi ve 1091'den itibaren Macar hâkimiyetine girdi. XVI-XVIII. yüzyıllar arasında Osmanlı idaresinde kaldı.

Slavonya'da Osmanlı idaresi 1521'de Belgrad'ın fethinden sonra başladı ve 1552'de tamamlandı. Bölgenin doğu kısımları Buda ve Viyana'ya doğru yönelen Osmanlı gücünün ana dayanak noktası iken batı ve orta kısımları Semendire ve Bosna sancak beylerinin hareket alanını oluşturuyordu. Bölgedeki Osmanlı askerî gücü ve Türk nüfusu 1686-1688 arasında tedericen çekildi. Osmanlılar, 1102'de (1690-91) Slavonya bölgesinin Sava nehrinin kuzeyinde kalan güney kesimini yeniden aldılarsa da 1699'daki Karlofça Antlaşması ile Sava neh-

ri sınır kabul edilince burası tahliye edildi. Bölgede Osmanlı döneminin kalıntıları seyrek ve dağınıktır. Osmanlı izleri halk kültüründe ve mahallî dilde daha çok göze çarpar.

Osmanlı döneminde bölge, Ortaçağ'ın Macar-Slav ve erken modern çağın Balkan karakterli Slav-Ulahlar'a dayalı karışık bir geleneği barındırıyordu. Tarihî veriler bölgede vergi sisteminin XVII. yüzyıla kadar gevşek uygulandığına, zamanla müslüman nüfusun artışına paralel olarak vergilerin daha sistemleştiğine işaret etmektedir. XVII. yüzyıla doğru güneyden bütün bölgeye yönelik yeni göç dalgası önemli değişimi de beraberinde getirdi. Nitekim 1580'lerde hıristiyan köylerinin nüfusu dörtte bir nisbetinde artarken müslümanların yerleşmiş olduğu kasabalarda nüfus üçte iki nisbetinde çoğalmıştı. Osmanlı idaresinin mahiyeti ve içtimaî, siyasî gelişmeler üzerinde yapılan araştırmalar Osmanlı ilerleyişinin duraklaması sonucu bölgenin iki ana kısma ayrıldığını gösterir. Yaklaşık üçte birlik kısmı serhat bölgesi haline gelmiştir. Burada askerî garnizonlar vardır ve bölge geniş ölçüde Ortodoks Ulahlar, Katolik ve müslüman köylülerle desteklenmiştir. Bu kesimde bazı kasaba merkezleri de mevcuttur. Bu nüfusun statüsü, kasabalar hariç askerî hizmetli olarak gerçek askerî zümre ile normal reâyâ arasında bir konumdaydı. Ayrıca kasabalılar serhat bölgesinden olmadıkları halde kendilerini askerî statüde görüyordu. Bölgede daha büyük şehir ve kasabalarda yaşayan zeâmet sahiplerinin 988 (1580) tarihli tahrirlerde şehir kethüdâları adıyla yer aldıkları, bir yerleşim biriminin kasaba diye adlandırılması için herhangi bir sınırlama olmadığı, hatta uzun zaman camisi ve pazar yeri bulunmayan bazı yerlerin de kasaba olarak anıldığı görülmektedir.

Yaklaşık 1600 yıllardan itibaren bölgede herkesin silâh taşıyabildiği, sık sık asiye olaylarının vukua geldiği, Habsburglar'la çatışmaların günlük olaylar arasında yaşandığı bir hayat söz konusu idi. Bunda belki, belli bir düzeyde kültürel hayatı bulunan Pojega (Požega) şehri istisna teşkil ediyordu. Geri kalan üçte ikilik kısım zengin bir tarım bölgesiydi. Buradaki Osmanlı idaresi, Osmanlı Macaristanı'nda veya Balkanlar'da karşılaşılacak derecede yerleşmiş klasik unsurlar taşıyordu. Nitekim Ösek (Osijek / Eszék), İlok (Ujlak) ve Dimitrofçe (Mitrovica) gibi kasabalarda büyük panayır kuruluşturdu. Bölge üretim açısından çok yüksek değerlere sahip değildi.



Slavonya'nın turizm merkezlerinden olan Bled gölünden bir görünüş

Zira bölgedeki serhat nüfusu birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalıyordu. Yine de vergilendirilmeyen sebze, meyve ve arıcılık ürünleri yüksek değerlere ulaşıyordu. Vergi mükellefi olanlar ise daha çok kasabalarda oturan, tarım ve ticaretle uğraşanlardı. İçlerinde bazı hıristiyanların da bulunduğu, çoğunluğunu müslümanların oluşturduğu bu kasabalılar genellikle şehre yakın köylerde tarım faaliyetlerini sürdürüyordu. Onların çoğu da askerî statüdeki seçkin kesime mensuptu.

Slavonya, Osmanlı idaresinden çıktıktan sonra Habsburglar'ın kontrolü altına girdi. 1848 ihtilâli sonrasında Habsburg denetimi arttı, ancak 1868'de tekrar Macarlar'a intikal etti. 1918'de Yugoslavya sınırlarına dahil edildi. 1991'de Hırvatistan bağımsızlığını ilân edince buna karşı çıkan doğu Sırplar'ı 1995'te Slavonya'nın hâkimiyetini ele geçirdilerse de bu uzun sürmedi ve 1998'de Hırvatistan ile birleşti. Slavonya yedi bölgeye ayrılmış olup nüfusu 781.454'tür (2001). En önemli şehri 114.616 (2001) nüfuslu, makine, dokuma, şeker, kibrit ve deri sanayinin gelişmiş olduğu Osijek'tir. Diğer önemli şehirler Slavovski Brod, Vinkovci, Vukovar, Şakovo, Pojega, Virovitica, Nova Gradiška, Slatina, Županja, Našice, Valpovo, Belišće'dir. Etrafında bulunan nehirler sayesinde verimli bir tarım alanına sahip bulunan bölge mısır, hububat, gıda endüstrisi, doğal gaz ve petrol sanayii bakımından gelişmiştir. Nüfus Hırvat ve Sırp yoğunluktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V, 516-524; VI, 172-189; VII, 141-154; I. Mažuran, *Hrvati i Osmansko Carstvo*, Zagreb 1997, tür.yer.; N. Moaçanın, *Slavonija i Srijem u razdoblju Osmanske Vladine*, Zagreb 2001, tür.yer.; a.mlf., *Town and Country on the Middle Danube, 1526-1690*, Leiden 2006, tür.yer.; J. Šk. v.dğr., "Slavonija", *Enciklopedija Jugoslavije*, Zagreb 1968, VII, 222-225.



NENAD MOAÇANIN